

Warszawa, 19-01-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.510.1200.2025.DC

Pan

Waldemar Żurek

**Minister Sprawiedliwości – Prokurator
Generalny**

/ePUAP/

Szanowny Panie Ministrze,

problematyka przekształcenia postępowania przygotowawczego z fazy „w sprawie” (*in rem*) do fazy „przeciwko osobie” (*in personam*) i praw osób, które zostały niesłusznie postawione w stan oskarżenia¹ jest stale przedmiotem mojego zainteresowania. Poprzednio kwestia ta była analizowana w kilku wystąpieniach generalnych². W odpowiedzi na ostatnie z nich³ Ministerstwo Sprawiedliwości w piśmie z dnia 3 lutego 2025 r. wskazało, że zwróciło się do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego o analizę postulatów, a decyzja o wszczęciu prac legislacyjnych miała zależeć od opinii ww. Komisji. Jedynie postulat wydłużenia terminów przedawnienia roszczeń z tytułu niesłusznego skazania, niesłusznego zastosowania środków zabezpieczających, niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania z roku do 3 lat

¹ W rozumieniu niesłusznego oskarżenia (niesłusznego skierowanie sprawy do postępowania sądowego) oraz niesłusznego przedstawienie zarzutów.

² Pismo z dnia 11 stycznia 2019 r., znak II.513.1.2016.MK/MH; pismo z dnia 16 maja 2019 r., znak II.513.1.2016.MK; pismo z dnia 10 lipca 2020 r., znak II.513.1.2016.PZ czy też pismo z dnia 18 stycznia 2023 r., znak II.510.972.2021.PZ.

³ Pismo z dnia 27.01.2025 r., znak II.513.1.2016.MW/PZ.

został uwzględniony w projekcie ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego i innych ustaw z druku sejmowego nr 1600⁴.

Mimo upływu prawie roku od deklaracji dotyczącej analizy problematyki odszkodowania za niesłuszne postawienie zarzutów i niesłuszne oskarżenie⁵ przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego i przekazania tam moich postulatów, opinia Komisji nie została sporządzona⁶, a zagadnienia poruszane w wystąpieniu generalnym z dnia 27 stycznia 2025 r, nie zostały dotąd poddane merytorycznej analizie.

Nie powielając argumentów wskazanych w poprzednich pismach, chciałbym jednak **ponownie zwrócić uwagę na problematykę gwarancji i poszanowania praw osób zaangażowanych w postępowanie karne w charakterze podejrzanego w odniesieniu do następujących kwestii:**

1. Oceny prawidłowości kwalifikacji prawnej zarzutów stawianych przez prokuratora;
2. Momentu przekształcenia postępowania „w sprawie” w etap postępowania przeciwko osobie;
3. Kontroli zasadności dalszego utrzymywania zarzutów, kiedy sprawa – mimo wieloletniego prowadzenia – nie została merytorycznie zakończona (umorzona) ani skierowana do sądu wraz z aktem oskarżenia lub inną skargą oskarżycielską;
4. Rozszerzenia możliwości dochodzenia roszczeń odszkodowawczych od Skarbu Państwa w związku z niesłusznym lub długotrwałym utrzymywaniem zarzutów.

Ad. 1.

W doktrynie procesu karnego incydentalnie proponuje się wprowadzenie zaskarżalności postanowienia o przedstawieniu zarzutów⁷ z uwagi na dolegliwości, jakie wiążą się z przedstawieniem zarzutów danej osobie, tj. ograniczenie w wykonywaniu

⁴ Druk sejmowy w kształcie po zakończeniu prac w komisjach sejmowych dostępny na stronie: [https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/spr_1600/\\$file/spr_1600.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/spr_1600/$file/spr_1600.pdf).

⁵ Zob. także: projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego z dnia 22.10.2020 (druk senacki nr 239); <https://www.senat.gov.pl/download/gfx/senat/pl/senatdruki/11068/druk/239.pdf>.

⁶ Tak wynika z informacji, jakie zamieszczane są na stronie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/opinie-komisji-kodyfikacyjnej-prawa-karnego2>.

⁷ M. Gabriel-Węglowski, *O zaskarżalności postanowienia o przedstawieniu zarzutów*, Prok.i Pr. 2013, nr 11, s. 133-145; A. Małolepszy, B. Piechota, *Zaskarżalność postanowienia o przedstawieniu zarzutów - uwagi polemiczne*, Prok.i Pr. 2014, nr 2, s. 82-102; A. Tańska-Łapczyńska, *Czy racjonalne jest wprowadzenie zaskarżalności postanowienia o przedstawieniu zarzutów?*, PS 2025, nr 1, s. 49-60; Ł. Chojniak, *Niezaskarżalność postanowienia o przedstawieniu zarzutów*, Prok.i Pr. 2013, nr 4, s. 43-56.

określonych zawodów, konieczność wskazywania, że prowadzone jest przeciwko niej postępowanie karne oraz „zwykłe” uciążliwości związane z procesem karnym takie jak obowiązek stawiania się na wezwanie, stosowanie się do orzeczonych środków zapobiegawczych itp. Część autorów dostrzega zalety wprowadzenia zażalenia na postanowienie o przedstawieniu zarzutów, wskazując, że byłoby to niejako „sądowe potwierdzenie” słuszności zarzutów⁸.

Nie wdając się w szczegółową analizę tego problemu⁹, warto jednak zauważyć, że w części spraw¹⁰ zarzuty stawiane podejrzanemu podlegają sądowej kontroli w trakcie rozpoznawania zażaleń na stosowanie nieizolacyjnych środków zapobiegawczych, a także, jeśli sąd rozpoznaje wniosek prokuratora o zastosowanie tymczasowego aresztowania (art. 250 § 2 k.p.k.) albo wniosek o przedłużenie stosowania nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeśli ten środek zapobiegawczy ma być utrzymywany przez okres powyżej 3 miesięcy (art. 275a § 2 k.p.k.). Zgodnie z art. 249 § 2 k.p.k. środki zapobiegawcze mogą być stosowane wyłącznie w stosunku do osoby, wobec której zostało wydane postanowienie o przedstawieniu zarzutów. Sąd, który stosuje tymczasowe aresztowanie (art. 250 § 1 k.p.k.) ma obowiązek zbadać przesłanki wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów i jeśli pojawiły się w tym zakresie ewentualne błędy – może odmówić zastosowania środka zapobiegawczego lub uchylić nieizolacyjny środek zapobiegawczy

⁸ M. Gabriel-Węglowski, *O zaskarżalności postanowienia o przedstawieniu zarzutów*, Prok.i Pr. 2013, nr 11, s. 133-145.

⁹ Wydaje się, że przeciwko wprowadzeniu takiego zażalenia przemawiają cztery argumenty. Po pierwsze, wiązałoby się to z ogromnymi trudnościami organizacyjnymi dla sądów z uwagi na potencjalnie znacznie zwiększony wpływ spraw. Po drugie, problematyczna jest podstawa dowodowa wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów, zwłaszcza w sytuacji, kiedy w chwili wydawania tego postanowienia dowody, w procesowym znaczeniu, jeszcze nie istniały, ale zostały zebrane po wydaniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów. Należałoby rozstrzygnąć, czy sąd powinien oceniać postanowienie o przedstawieniu zarzutów ex post czy ex ante, co może prowadzić do sytuacji, kiedy ex ante postanowienie o przedstawieniu zarzutów było niezasadne z uwagi na brak dowodów, ale ex post, po utrwaleniu procesowym zebranych danych, takie postanowienie należałoby ocenić jako słuszne i prawidłowe. Po trzecie, uregulowania wymagałaby kwestia jawności postępowania zażaleniowego w taki sposób, by z jednej strony umożliwić podejrzanemu realną obronę, a z drugiej – by nie zakłócić prawidłowości prowadzenia postępowania przygotowawczego. Po czwarte, rozstrzygnąć należałoby kwestię konsekwencji uchylenia przez sąd postanowienia o przedstawieniu zarzutów i czy nowe fakty lub dowody – zebrane przeciwko byłemu podejrzanemu – mogą stać się podstawą wydania kolejnego postanowienia o przedstawieniu zarzutów.

¹⁰ W 2024 r. wszczęto 643 832 postępowań karnych, w tym 97 653 śledztw i 546 179 dochodzeń. Spośród wszystkich prowadzonych postępowań 172 980 umorzono z powodu niewykrycia sprawcy przestępstwa. Jednocześnie wobec 57 511 osób stosowane były nieizolacyjne środki zapobiegawcze, zaś prokurator występował z wnioskiem o tymczasowe aresztowanie w 20 109 (sądy uwzględniły wniosek w 18 203 sprawach). Problem braku możliwości sądowej oceny zarzutów dotyczył zatem w 2024 r. 393 232 spraw;

zastosowany przez prokuratora. Dodatkowo, stosując środki zapobiegawcze w oparciu o przesłankę surowości kary grożącej podejrzanemu – albo rozpoznając zażalenia na postanowienia w przedmiocie nieizolacyjnych środków zapobiegawczych, gdzie ta przesłanka była podstawą stosowania np. dozoru Policji czy poręczenia majątkowego – sąd samodzielnie ocenia, czy grożąca kara podejrzanemu, istotnie jest surowa, a także, czy dotyczy to przestępstwa zagrożonego karą przynajmniej 8 lat pozbawienia wolności (art. 258 § 2 k.p.k.). **W przepisach k.p.k. brak jest jednak odrębnej jednostki redakcyjnej – odrębnego przepisu – który nakazywałby sądowi w postępowaniu przygotowawczym wprost ocenę kwalifikacji prawnej czynu zarzucanego podejrzanemu.** Obowiązek taki – w odniesieniu do tymczasowego aresztowania – wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego. W uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego o sygn. I KZP 23/10¹¹ wskazano, że: „Orzekając, na etapie postępowania przygotowawczego, w przedmiocie zastosowania albo przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania, sąd jest zobowiązany do oceny trafności przyjętej przez oskarżyciela publicznego kwalifikacji prawnej czynu zarzucanego podejrzanemu. Ocena ta powinna być dokonywana w kontekście ustawowych przesłanek tymczasowego aresztowania”. We wskazanej uchwale powoływano się m.in. na zasadę samodzielności jurysdykcyjnej sądu karnego (art. 8 k.p.k.). Zasada ta dotyczy rozstrzygnięć incydentalnych, jak i o przedmiocie procesu karnego¹², sąd jest zatem zobowiązany samodzielnie ustalić podstawę faktyczną i podstawę prawną stosowania środków zapobiegawczych, a w ocenach swych nie może być związany ani oceną co do faktów, ani oceną co do prawa, zawartą w postanowieniu o przedstawieniu (o zmianie) zarzutów.

Doprecyzowując zakres obowiązków sądu, celowe wydaje się dodanie przepisu, nakazującego sądowi rozpoznającemu wniosek prokuratora o zastosowanie lub przedłużenie stosowania tymczasowego aresztowania, wniosek o przedłużenie stosowania nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, a także rozpoznającemu zażalenia na stosowanie nieizolacyjnych środków zapobiegawczych, ocenić prawidłowość kwalifikacji prawnej czynu zarzucanego podejrzanemu.

Przykładowy przepis art. 249b k.p.k. mógłby brzmieć następująco:

¹¹ Uchwała SN (7) z 27.01.2011 r., I KZP 23/10, OSNKW 2011, nr 1, poz. 1.

¹² Zob. szerzej: J. Zagrodnik [w:] M. Burdzik, S. Głogowska, J. Karaźniewicz, M. Klejnowska, N. Majda, I. Palka, K. Sychta, K. Żyła, J. Zagrodnik, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 8.

§ 1. Sąd stosując lub przedłużając środek zapobiegawczy, a także rozpoznając zażalenie na środek zapobiegawczy zastosowany przez prokuratora w postępowaniu przygotowawczym, bada prawidłowość kwalifikacji prawnej czynu zarzucanego podejrzanemu.

§ 2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w kwalifikacji prawnej czynu sąd wskazuje właściwą kwalifikację i uwzględnia ją przy ocenie przesłanek zastosowania albo przedłużenia środka zapobiegawczego.

Ad. 2.

Odrębnym problemem, z perspektywy gwarancji osoby, przeciwko której prowadzone jest postępowanie karne, są sytuacje w **sprawach, gdzie prokurator nie widzi potrzeby stosowania środków zapobiegawczych. W takiej bowiem sytuacji wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów często jest ostatnią czynnością w śledztwie lub dochodzeniu**¹³. Dla obserwatora procesu karnego, bezspornym jest fakt, że organy procesowe „typują” konkretną osobę na podejrzanego i są prowadzone określone czynności nakierowane na jej ściganie, np. przeszukanie (art. 219 k.p.k.), pobranie materiału do badań z art. 74 § 2 k.p.k., jest wzywana na przesłuchanie w charakterze świadka w tzw. trybie art. 183 k.p.k.¹⁴. Niemniej, prokurator nie decyduje się na wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów zgodnie z dyspozycją z art. 313 § 1 k.p.k. Dla wszystkich jest jasne, że w przyszłości zarzuty wobec tej osoby zostaną postawione, a jedynym powodem, dla którego nie dzieje się to „niezwłocznie” jest wygoda organów procesowych.

Uzyskanie statusu podejrzanego, chociaż niewątpliwie uciążliwe dla jednostki, sprawia jednak, że nabywa ona istotne uprawnienia w postępowaniu karnym: ma prawo dostępu do akt sprawy (art. 156 § 5 k.p.k.), a na odmowę dostępu do akt przysługuje jej zażalenie (art. 159 k.p.k.¹⁵), może składać wnioski dowodowe (art. 167 k.p.k. w zw. z art. 169 k.p.k.), może brać udział w czynnościach postępowania przygotowawczego na

¹³ Warto zwrócić uwagę, że przeświadczenie o stawianiu zarzutów, jako czynności poprzedzającej skierowanie aktu oskarżenia, jest ugruntowana w społeczeństwie. W mediach społecznościowych, ówczesny Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny wskazał następującą kolejność czynności w postępowaniu karnym: „kolejność działań jest następująca: śledztwo, dowody, zarzuty, akt oskarżenia, proces i wyrok” (zob. <https://www.pap.pl/aktualnosci/bodnar-ws-rozliczen-poprzedniej-wladzy-dajmy-prokuraturze-pracowac-1>).

¹⁴ Czyli z pouczeniem o możliwości odmowy odpowiedzi na pytanie, jeśli odpowiedź mogłaby narazić ją na odpowiedzialność karną lub karnoskarbową.

¹⁵ Przy czym zażalenie przysługuje do sądu tylko wtedy, gdy postanowienie o odmowie dostępu do akt sprawy wydał prokurator. W pozostałych sytuacjach zażalenie składa się do prokuratora nadzorującego postępowanie przygotowawcze.

zasadach określonych w art. 315-317 k.p.k., zostanie doręczona jej opinia biegłego (art. 318 k.p.k.), jeśli została sporządzona w postępowaniu. Ponadto, może ona korzystać z pomocy obrońcy, co zwiększa ochronę poufności kontaktów z adwokatem lub radcą prawnym (art. 178 pkt 1 k.p.k.). Dla organów ścigania – gdy nie ma potrzeby stosowania środków zapobiegawczych – korzystniej jest „przeciągać” moment przedstawienia zarzutów, by ograniczyć obowiązki informacyjne wobec podejrzanego, nie musieć zawiadamiać go o czynnościach w postępowaniu ani rozpoznawać jego/jej wniosków o dokonanie czynności w śledztwie lub dochodzeniu¹⁶. **W praktyce prowadzi to do sytuacji, kiedy podejrzany jest pozbawiony prawa do obrony w całym postępowaniu przygotowawczym, a uzyskanie statusu podejrzanego wyłącznie poprzedza skierowanie aktu oskarżenia do sądu. Jednocześnie nie ma żadnego mechanizmu, który wymusiłby na organach procesowych wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów**¹⁷.

Praktyczne pozbawienie podejrzanego prawa do obrony w postępowaniu przygotowawczym może zostać częściowo zniwelowane, jeśli w postępowaniu jurysdykcyjnym oskarżony będzie miał możliwość efektywnego realizowania prawa do obrony. Nie chodzi jedynie o zagwarantowanie prawa do składania wniosków dowodowych, ale o umożliwienie oskarżonemu prowadzenia realnej obrony¹⁸. Jest to korzystne także dla sądu, który może zbudować podstawę faktyczną orzeczenia biorąc

¹⁶ Zob. także: A. Bułat, J. Wyrębski, *Skutki procesowe braku niezwłocznego postawienia zarzutów*, Palestra 2023, nr 9, s. 39-58.

¹⁷ Jeśli zostanie uchwalona nowelizacja k.p.k. z druku sejmowego nr 1600, podejrzanym stanie się osoba, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełniła czyn zabroniony i zostały wykonane czynności nakierowane na jej ściganie. Zob. stanowisko RPO w przedmiocie tej nowelizacji: <https://ezd.brpo.gov.pl/Pismo3.aspx?idpisma=2862097>. Częściowo rozwiąże to problem wskazywany w niniejszym wystąpieniu generalnym.

¹⁸ Na marginesie warto jednak podkreślić, że niekiedy sąd wydaje się przyjmować, że skoro oskarżony miał możliwość składania wniosków dowodowych w postępowaniu przygotowawczym i w postępowaniu przygotowawczym np. przedstawił alibi. W jednym z orzeczeń Sąd Apelacyjny w Katowicach wskazał, że „wszystkie te wnioski zostały rozpoznane przez sądy obu instancji, podstawy merytoryczne decyzji zostały w kolejnych postanowieniach wskazane i w żadnym razie w tym zakresie nie doszło do naruszenia przepisów procedury karnej art. 167 k.p.k. w zw. z art. 170 § 1 pkt 2 i 5 k.p.k. Przede wszystkim nie było tak, iż wszystkie wnioski dowodowe oskarżonego zostały oddalone. **Przecież w postępowaniu przygotowawczym uwzględniono te wnioski, które dotyczyły jego alibi i mogły mieć wpływ na treść ustaleń faktycznych. W pozostałym zakresie, w jakim jego wnioski nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie bądź zmierzały do przedłużenia postępowania słusznie zostały oddalone**”. W dalszej części uzasadnienia Sąd ten wyjaśnił, że „jeżeli rozpoznanie wniosków dowodowych oskarżonego realizuje ten standard, a nieuwzględnienie wniosku ma uzasadnienie w aktach sprawy, to nawet oddalenie wszystkich wniosków dowodowych oskarżonego w toku całego postępowania (co, jak wyżej wskazano, w niniejszej sprawie nie miało miejsca), nie może być oceniane jako naruszenie jego prawa do obrony”. Tak: wyrok SA w Katowicach z 13.03.2013 r., II AKa 486/12, LEX nr 1294786.

pod uwagę stanowiska i wersje zarówno oskarżenia, jak i obrony. Można jednak znaleźć orzeczenia sądów odwoławczych, które uchylały orzeczenia pierwszoinstancyjne, zwracając uwagę na okoliczność, że oskarżony w zasadzie został pozbawiony prawa do obrony, jeśli żaden jego wniosek dowodowy nie został uwzględniony. W wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu wskazano, że „zasadnie też twierdzi się, że sąd a quo bezzasadnie oddalił wszystkie wnioski dowodowe złożone przez oskarżonego, także te, które były złożone jeszcze w 2018 r., przez co nie zrealizował zaleceń Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu zawartych w wyroku z dnia 19 czerwca 2019 r., II Aka 95/19. W związku z tym, apelujący zasadnie pytają o to, w jaki sposób oskarżony ma się bronić, jeżeli sąd meriti uniemożliwił mu przesłuchanie świadków oskarżenia oraz oddalił wszystkie wnioski dowodowe złożone przez niego, rozpoznając sprawę na podstawie materiałów przedstawionych przez oskarżyciela publicznego, które w zasadniczej części pochodziły ze śledztwa prowadzonego przez białoruskie organy ścigania i nie zostały prawidłowo zweryfikowane w polskim postępowaniu przygotowawczym oraz na rozprawie głównej. Apelujący zasadnie więc podnoszą, że taki sposób procedowania uchybia nie tylko prawu do obrony oskarżonego, ale również dyrektywie równości broni i kontradiktoryjności postępowania dowodowego, a przede wszystkim, nie ma nic wspólnego z rzetelnym rozpoznaniem sprawy”¹⁹.

Późne przedstawienie zarzutów może mieć zatem daleko idące skutki dla całego postępowania, prowadząc w praktyce do uniemożliwienia przedstawienia swojej wersji zdarzenia – wraz z dowodami na jej poparcie – w toku całego postępowania.

Pojawia się jednak pytanie, czy istnieje możliwość wprowadzenia przepisów, które byłyby spójne systemowo i minimalizowałyby ryzyko „przeciągania” momentu wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów. **Wydaje się, że obecnie nie – z uwagi na model postępowania przygotowawczego, w którym kompetencje sądu są ściśle określone²⁰, a prokurator i organy ścigania mają szerokie możliwości ingerencji w sferę praw i wolności jednostki.** Jednocześnie pojawia się pytanie, na ile obecny model postępowania przygotowawczego, przyjęty w k.p.k. z 1997 r., wywodzący się z rozwiązań obowiązujących w latach 1945-1989, jest możliwy do pogodzenia z aktualnymi standardami ochrony praw i wolności jednostki oraz „przystaje” do

¹⁹ Wyrok SA we Wrocławiu z 27.10.2021 r., II Aka 105/21, LEX nr 3304552.

²⁰ Zob. m.in. M. Wielec, T. Bojanowski, *Sąd jako gwarant praworządności postępowania przygotowawczego*, Consillium Iuridicum 2024, nr 4, v. 12, s. 115-142 i cytowana tam literatura; T. Bojanowski, *Czynnik sądowy w postępowaniu przygotowawczym – wybrane aspekty historycznoprawne*, <https://miscellanea.uwb.edu.pl/article/view/889/725>; T. Bojanowski, *Wybrane aspekty czynności sądowych na tle modelu postępowania przygotowawczego w polskim prawie karnym*, Problemy Prawa Karnego 2024, nr 8, s. 1-25.

zmieniającej się rzeczywistości. W piśmiennictwie zwraca się uwagę m.in. na następujące wady obecnego modelu:

- „potwierdzenie dziedzictwa modelu procedury karnej powstałej w latach 1949–1950 i w roku 1952”²¹;
- „niewydolność istniejącego modelu postępowania przygotowawczego powodująca przedłużanie całego postępowania karnego, a przez to uniemożliwiająca zakończenie sprawy w rozsądnym terminie i naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”²²;
- „prymat postępowania przygotowawczego wobec rozprawy głównej, ponieważ wszystkie czynności w postępowaniu przygotowawczym są protokołowane i mogą być następnie – i z reguły są – odtwarzane w sądzie oraz mogą stanowić podstawę faktyczną orzeczenia”²³;
- „wykonywanie zdecydowanej większości czynności dowodowych w postępowaniu przygotowawczym i utrwalanie ich w protokołach, ujawnianych następnie na rozprawie i kształtujących dowodową podstawę orzekania, gdy dla jakości wymiaru sprawiedliwości istotne znaczenie ma, czy sądy opierają swoje orzeczenia na dowodach pierwotnych przeprowadzanych bezpośrednio przed sądem, czy na dowodach przeprowadzonych w postępowaniu przygotowawczym”²⁴;
- „odstępowanie na rozprawie głównej od bezpośredniego przeprowadzania dowodów i szerokie ujawnianie oraz wprowadzanie jako dowodów protokołów

²¹ Tak: J. Skorupka, *Model postępowania przygotowawczego w projekcie noweli Kodeksu postępowania karnego Klubu Poselskiego Ruch Palikota*, Zeszyty Prawnicze 2013, nr 3, v. 39, s. 12-13 i cytowana tam literatura.

([https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/AE543D0627730412C1257C5C00413948/\\$file/ZP_39.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/AE543D0627730412C1257C5C00413948/$file/ZP_39.pdf)). Zob. także: J. Grajewski, *Węzłowe zagadnienia modelu postępowania przygotowawczego w polskim procesie karnym*, Palestra 1988, nr 5, s. 65-82.

²² Zob. J. Skorupka, *Model postępowania przygotowawczego w projekcie noweli Kodeksu postępowania karnego Klubu Poselskiego Ruch Palikota*, Zeszyty Prawnicze 2013, nr 3, v. 39, s. 12-13 i cytowana tam literatura.

([https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/AE543D0627730412C1257C5C00413948/\\$file/ZP_39.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/AE543D0627730412C1257C5C00413948/$file/ZP_39.pdf)).

²³ Zob. J. Skorupka, *Model postępowania przygotowawczego w projekcie noweli Kodeksu postępowania karnego Klubu Poselskiego Ruch Palikota*, Zeszyty Prawnicze 2013, nr 3, v. 39, s. 12-13 i cytowana tam literatura.

([https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/AE543D0627730412C1257C5C00413948/\\$file/ZP_39.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/AE543D0627730412C1257C5C00413948/$file/ZP_39.pdf)).

²⁴ Zob. J. Skorupka, *Model postępowania przygotowawczego w projekcie noweli Kodeksu postępowania karnego Klubu Poselskiego Ruch Palikota*, Zeszyty Prawnicze 2013, nr 3, v. 39, s. 12-13 i cytowana tam literatura.

([https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/AE543D0627730412C1257C5C00413948/\\$file/ZP_39.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/AE543D0627730412C1257C5C00413948/$file/ZP_39.pdf)).

policyjnych, zrównanych w ich znaczeniu dowodowym z protokołami prokuratorskimi i sądowymi”²⁵.

Pełna kontrola prokuratora nad momentem przedstawienia zarzutów oraz konsekwencje przedłużania momentu, w którym oficjalnie poinformuje się jednostkę, że jest prowadzone przeciwko niej postępowanie przygotowawcze, jest pochodną szerszego problemu, o charakterze modelowym.

W związku z powyższym, zwracam się z pytaniem, czy obecnie w Ministerstwie Sprawiedliwości (a także w Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego) rozważane są kompleksowe zmiany postępowania przygotowawczego. Poprzednia tzw. „wielka reforma” k.p.k.²⁶, rozszerzająca kontradyktoryjność postępowania karnego pozostawiała model postępowania przygotowawczego w niezmienionym kształcie²⁷. Tymczasem nie jest możliwe dążenie do kontradyktoryjności postępowania sądowego, jeśli większość dowodów jest przeprowadzana w inkwizycyjnym postępowaniu przygotowawczym, w którym to organ śledczy – prokurator – decyduje, w którym

²⁵ Zob. J. Skorupka, *Model postępowania przygotowawczego w projekcie noweli Kodeksu postępowania karnego Klubu Poselskiego Ruch Palikota*, Zeszyty Prawnicze 2013, nr 3, v. 39, s. 12-13 i cytowana tam literatura([https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/AE543D0627730412C1257C5C00413948/\\$file/ZP_39.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/AE543D0627730412C1257C5C00413948/$file/ZP_39.pdf)). Por. także: J. Zagrodnik, *Model interakcji postępowania przygotowawczego oraz postępowania głównego w procesie karnym*, Warszawa 2013.

²⁶ Zob. ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247 z późn. zm.); ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396 z późn. zm.).

²⁷ Zob. Uzasadnienie projektu ustawy, gdzie wskazano, że „stąd też propozycji ukształtowania nowego modelu kontradyktoryjnego postępowania sądowego nie towarzyszą postulaty gruntownych zmian modelowych w obrębie postępowania przygotowawczego, chociaż proponuje się wyraźne zaakcentowanie jego odmiennych niż obecnie celów w art. 297 § 1 pkt 5 k.p.k. Proponowana zmiana tego przepisu robi wrażenie jedynie redakcyjnej, niemniej obecne sformułowanie „zebranie, zabezpieczenie i (...) utrwalenie dowodów dla sądu” sugeruje szeroką możliwość korzystania z tych dowodów przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym przy ustalaniu faktów sprawy, zaś proponowane sformułowanie „zebranie, zabezpieczenie i (...) utrwalenie dowodów z uwzględnieniem wymogu art. 2 § 2, aby następnie przedstawić sądowi wniosek o dopuszczenie tych dowodów i przeprowadzić je przed sądem” wolne jest od takiej sugestii i powinno być rozumiane jako dyrektywa zbierania i utrwalania dowodów w takim zakresie, jaki jawi się niezbędny dla wsparcia skargi oskarżycielskiej i możliwości realizacji roli, jaką oskarżycielowi przyjdzie pełnić po wniesieniu aktu oskarżenia.”. Uzasadnienie Rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy - Kodeks karny i niektórych innych ustaw, druk sejmowy Sejmu VII kadencji nr 870, s. 4-5; <https://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?documentId=96832B0ED113D8FBC1257AB4004F3B04>.

momencie formalnie „dopuszczyć” podejrzanego do postępowania w charakterze strony²⁸, pozwalając składać wnioski dowodowe, zapoznać się z aktami postępowania, uczestniczyć w czynnościach, a następnie dowody te wprost mogą stać się – i często są – jedyną podstawą orzeczenia sądu²⁹. Nie jest także możliwe zagwarantowanie rzetelności postępowania, jeśli najpierw podejrzany – z uwagi na późne nabycie tego statusu – nie miał możliwości realizowania prawa do obrony w postępowaniu przygotowawczym, a w postępowaniu sądowym – sąd konsekwentnie oddalał wnioski dowodowe oskarżonego uznając, że „w sposób oczywisty zmierzają do przedłużenia postępowania” (art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k.) albo „nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy” (art. 170 § 1 pkt 2 *in principio* k.p.k.).

Ad. 3.

Dodatkowo, warto zwrócić uwagę, że o ile konsekwencje wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów są dolegliwe, to trudniejsza jest sytuacja, w której zarzuty postawione zostały w sposób instrumentalny i są utrzymywane przez dłuższy czas, bez znaczących postępów w śledztwie czy dochodzeniu. Sytuacja podejrzanego, który przez kilka lat prowadzonego postępowania przygotowawczego ma ten status, a sprawa jest prowadzona opieszale, jest wyjątkowo uciążliwa. Ma on obowiązek wykonywać wszystkie nałożone na niego obowiązki procesowe, co w istotny sposób może utrudniać życie zawodowe i rodzinne. Musi każdorazowo ujawniać fakt prowadzenia przeciwko niemu postępowania karnego np. w oświadczeniach, gdy ubiega się o nowe zatrudnienie³⁰. Jedyną formą ochrony jest złożenie skargi na przewlekłość postępowania, ale nawet jeśli sąd uzna, że postępowanie jest prowadzone przewlekłe, to nie ma możliwości nakazać umorzyć postępowania albo skierować aktu oskarżenia.

Pojawia się pytanie, czy nie byłoby konieczne wprowadzenie mechanizmów, które chroniłby takich „długoletnich” podejrzanych.

²⁸ Zmiany proponowane w druku sejmowym nr 1600 nie rozwiązują tego problemu. Mimo że proponuje się zmienić definicję podejrzanego, to jednak organ procesowy – prokurator – może decydować o dostępie do akt postępowania itp. albo uznać, że co prawda nakierowano jakieś czynności przeciwko jednostce (np. przeprowadzono przeszukanie), to jednak nie ma „uzasadnionego podejrzenia” popełnienia przestępstwa i np. odmówić przyjęcia wniosku albo środka zaskarżenia wskazując, że pochodzi od osoby nieuprawnionej.

²⁹ Co umożliwia np. art. 405 k.p.k.

³⁰ O uciążliwościach związanych z wieloletnim utrzymywaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów pisałem w wystąpieniu generalnym z dnia 27.01.2025 r., znak II.513.1.2016.MW/PZ.

Obecnie jedyną w zasadzie możliwością jest tzw. horyzontalna kontrola postępowania przygotowawczego sprawowana w trybie art. 302 k.p.k. Zgodnie z art. 302 § 2 k.p.k. „stronom oraz osobom niebędącym stronami służy zażalenie na czynności inne niż postanowienia i zarządzenia naruszające ich prawa”. Zażalenie na postanowienie rozpoznaje prokurator bezpośrednio przełożony³¹. Jednocześnie, w doktrynie brak jest zgody, co do tego czy zażalenie w trybie z art. 302 k.p.k. jest możliwe także na zaniechania procesowe (np. brak wydania określonej decyzji procesowej). Z jednej strony wskazuje się, że „konstrukcja przepisu wskazuje, że dotyczy on czynności, a nie obejmuje zaniechań organów procesowych. Należy podkreślić, że w sytuacji, gdy przepis wymaga odpowiedniego sposobu działania organu postępowania przygotowawczego, np. wydania postanowienia lub zarządzenia (zob. art. 156 § 5 odnośnie do zgody na sporządzanie kserokopii), nawet zaniechanie w tym zakresie (brak stosownej decyzji) nie powoduje, że strona zyskuje uprawnienie do skarżenia danej czynności jako niedecyzyjnej.”³². Z drugiej natomiast podkreśla się, że „zażalenie służy także na zaniechanie konkretnej czynności, do wykonania której organ procesowy był zobowiązany”³³.

Przyjmując tę drugą koncepcję jest możliwość wniesienia zażalenia do prokuratora bezpośrednio przełożonego na zaniechanie czynności procesowej – albo wydania postanowienia o umorzeniu postępowania albo skierowania aktu oskarżenia – mimo przedłużającej się beczynności w toku prowadzonego śledztwa lub dochodzenia. Jeśli jednak organ procesowy, czytając literalnie treść art. 302 § 2 k.p.k., będzie opowiadał się za takim rozumieniem przepisu, zgodnie z którym zażalenie jest możliwe wyłącznie na czynności (czyli jakieś działanie), a nie na zaniechania, wówczas zażalenie zostanie pozostawione bez rozpoznania. W takiej sytuacji, obrońca lub podejrzany musieliby skierować wniosek np. o umorzenie postępowania albo wniosek o skierowanie sprawy do sądu (np. skierowanie aktu oskarżenia) w trybie art. 9 § 2 k.p.k. Przepis ten stanowi, że „strony i inne osoby bezpośrednio zainteresowane mogą składać wnioski o dokonanie również tych czynności, które organ może lub ma obowiązek podejmować z urzędu”. Problem jednak w tym, że organ procesowy, gdy otrzymuje wnioski składane w trybie art. 9 § 2 k.p.k. nie ma obowiązku zająć w ich przedmiocie żadnego stanowiska. Jeśli żadna decyzja procesowa nie zostanie wydana – zatem dojdzie do zaniechania

³¹ Zob. art. 31 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 390 z późn. zm.).

³² Tak: M. Kurowski [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–424, wyd. VII*, red. D. Świecki, Warszawa 2024, art. 302;

³³ Z. Brodzisz [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 36, 2025, art. 302, nb. 12.

procesowego – to strona nie będzie mogła skorzystać z instytucji z art. 302 k.p.k. Podobnie w sytuacji, gdy organ procesowy wyda np. postanowienie o nieuwzględnieniu wniosku o umorzenie postępowania³⁴. W przypadku dążenia do merytorycznego zakończenia postępowania (obojętnie czy w formie umorzenia, czy skierowania sprawy do sądu), strona będzie mogła egzekwować uprawnienie z art. 302 § 2 k.p.k. tylko w przypadku, gdy prokurator zawiadomi (ale nie w formie postanowienia ani zarządzenia) o nieuwzględnieniu wniosku strony.

W związku z powyższym, nie zaburzając aktualnego modelu postępowania przygotowawczego, celowe wydaje się uzupełnienie art. 302 § 2 k.p.k. przez wskazanie, że strona może zaskarżyć także brak określonego rozstrzygnięcia³⁵. Prokurator bezpośrednio przełożony, przychyłając się do zażalenia strony, mógłby wydać polecenie odnośnie do przeprowadzenia czynności procesowej (art. 7 § 3 ustawy - Prawo o prokuraturze) zmierzającej do merytorycznego zakończenia postępowania.

Można także rozważyć, czy beczynność postępowania przygotowawczego, które znajduje się w fazie *in personam*, nie powinna podlegać kontroli sądowej. Strona postępowania przygotowawczego może złożyć zażalenie „w przedmiocie zawieszenia postępowania” (art. 22 § 2 k.p.k.). Sądem właściwym do rozpoznania zażalenia jest sąd właściwy do rozpoznania sprawy w I instancji (art. 329 § 1 k.p.k.). Analogiczna regulacja mogłaby zostać wprowadzona w przypadku beczynności (spoczywania) postępowania przygotowawczego przez okres 6 miesięcy³⁶. Jeśli przez tak długi okres nie podejmowano czynności w związku ze sprawą podejrzanego (np. nie przeprowadzono żadnych czynności dowodowych, nie sformułowano wniosków o pomoc prawną itp.), to znaczy, że nadzór wewnętrzny w prokuraturze – w tej konkretnej sprawie – nie działa w sposób prawidłowy³⁷, a w związku z tym – z uwagi na konieczność poszanowania praw i wolności jednostki – konieczne jest włączenie czynnika sądowego w formie incydentalnej kontroli zażaleniowej beczynności organów postępowania przygotowawczego. Rozpoznając zażalenie na beczynność i stwierdzając, że sprawa – mimo beczynności – „dojrzała” do merytorycznego zakończenia fazy przygotowawczej procesu, sąd mógłby wskazać dalszy kierunek postępowania³⁸, np. uznając, że postępowanie przygotowawcze należy umorzyć albo skierować sprawę do

³⁴ Przepis art. 302 § 2 k.p.k. wprost stanowi o czynnościach innych niż postanowienia i zarządzenia.

³⁵ Por. art. 425 § 2 zd. 2 k.p.k.

³⁶ Termin 6 miesięcy wynika z czasu trwania postępowania przygotowawczego (zob. art. 310 § 1 k.p.k.).

³⁷ Zob. § 65 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 753).

³⁸ Por. art. 442 k.p.k. dotyczący wskazań sądu odwoławczego względem czynności, jakie powinien wykonać sąd I instancji.

merytorycznego rozpoznania przez sąd. Biorąc pod uwagę stopień obciążenia sądów rejonowych i okręgowych, sądem właściwym do rozpoznania sprawy mógłby być właściwy miejscowo sąd apelacyjny. Ocena, czy w sprawie faktycznie zachodzi beczynność, czy spoczywanie procesu karnego – bez wydawania decyzji o zawieszeniu – jest zasadne, wymaga dokładnej analizy akt sprawy karnej. Dodatkowo, by nie pogłębiać stanu beczynności postępowania przygotowawczego, decyzja w przedmiocie zażalenia, powinna być podjęta możliwie szybko, np. w ciągu 1 miesiąca od daty wpłynięcia zażalenia.

Przykładowy przepis art. 306a k.p.k. mógłby brzmieć:

§ 1. Jeżeli po przedstawieniu zarzutów podejrzanemu, przez okres co najmniej 6 miesięcy, nie podjęto żadnej czynności procesowej zmierzającej do wyjaśnienia okoliczności sprawy, w tym zebrania, zabezpieczenia i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu, strona, obrońca lub pełnomocnik może wnieść zażalenie na beczynność organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze do właściwego miejscowo sądu apelacyjnego.

§ 2. Sąd, uwzględniając zażalenie, wskazuje organowi prowadzącemu postępowanie kierunek dalszego postępowania, w szczególności może zobowiązać do zakończenia postępowania przygotowawczego przez jego umorzenie albo skierowanie sprawy do rozpoznania przez sąd właściwy do rozpoznania sprawy w I instancji.

§ 3. Sąd rozpoznaje zażalenie w terminie 1 miesiąca od dnia jego otrzymania.

§ 4. Wniesienie zażalenia nie wstrzymuje biegu postępowania przygotowawczego.

Beczynność organów procesowych jest możliwa do kwestionowania w przypadku braku informacji odnośnie do decyzji o wszczęciu bądź odmowie wszczęcia postępowania (art. 306 § 3 k.p.k.). Nie byłaby to całkowicie nowa instytucja w prawie karnym procesowym. Różnica wiązałaby się z innym ukształtowaniem właściwości funkcjonalnej organu zobowiązanego do rozpoznania zażalenia. W art. 306 § 3 k.p.k. jest to prokurator nadrzędy³⁹, w zaproponowanym rozwiązaniu byłby to sąd apelacyjny. Zaproponowany wyżej okres 6 miesięcy beczynności, który uprawniałby do wniesienia zażalenia na beczynność, pozwala realnie odróżnić sytuacje obiektywnego oczekiwania na wyniki czynności dowodowych, m.in. opinii biegłych czy pomoc prawną z zagranicy od faktycznej beczynności organu. To czas typowy dla najbardziej czasochłonnych czynności, a jednocześnie na tyle długi, że jego przekroczenie wskazuje na nieskuteczny

³⁹ Zob. art. 33 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 390 z późn. zm.).

nadzór wewnętrzny nad postępowaniem. Pół roku to także okres proporcjonalny z punktu widzenia praw podejrzanego. Po przedstawieniu zarzutów brak jakiegokolwiek postępu przez tak długi czas prowadzi do nieuzasadnionej, przedłużającej się niepewności prawnej. Jednocześnie przyjęcie krótszego terminu groziłoby nadmiernym obciążeniem sądów oraz wykonywaniem przez organy czynności pozornych, by uniknąć wystąpienia z zażaleniem na beczynność.

Zażalenie na beczynność postępowania wzmacniałoby także uprawnienia, jakie ma podejrzany na podstawie ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki⁴⁰. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, strona może skorzystać z tej instytucji „jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych”. Kryteria oceny przewlekłości postępowania wynikają z art. 2 ust. 2 ww. ustawy i są to:

- terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego
- łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi,
- charakter sprawy,
- stopień faktycznej i prawnej jej zawiłości,
- znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz
- zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Rozpoznając skargę na przewlekłość postępowania, na żądanie skarżącego lub z urzędu sąd może zalecić podjęcie odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie, chyba że wydanie zaleceń jest oczywiście zbędne. Zalecenia nie mogą wkraczać w zakres oceny faktycznej i prawnej sprawy (art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania).

⁴⁰ Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1725); dalej: ustawa o skardze na przewlekłość postępowania.

Obecnie istniejący mechanizm skargi na przewlekłość postępowania nie jest adekwatną reakcją na beczynność organów postępowania przygotowawczego.

Po pierwsze, wydając zalecenia co do dalszego postępowania, sąd nie może np. nakazać merytorycznego zakończenia postępowania. Wskazania nie mogą bowiem dotyczyć oceny faktycznej i prawnej sprawy. Po drugie, zgodnie z dominującym stanowiskiem orzecznictwa, przewlekłość w sprawie zachodzi wówczas, gdy okres beczynności trwa co najmniej rok⁴¹. To dość długi czas, zwłaszcza w sprawach karnych i w postępowaniu przygotowawczym. Po trzecie zaś, jedynym wymiernym skutkiem wniesienia skargi na przewlekłość postępowania dla podejrzanego byłaby rekompensata finansowa z art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania. W żadnej mierze nie przybliżałoby go do zakończenia postępowania przygotowawczego – i albo ustania „stanu podejrzenia” z uwagi na utrzymywanie zarzutów albo nabycia statusu oskarżonego, po skierowaniu sprawy do sądu.

Ad. 4.

Niezależnie od zaproponowanych wyżej mechanizmów, które mają zwiększyć ochronę praw podejrzanego w toku postępowania przygotowawczego, podtrzymuję postulat wprowadzenia do rozdziału 58 k.p.k. przepisów, które zagwarantują:

- prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia dla tych, wobec których niewątpliwie niesłusznie utrzymywano zarzuty (status podejrzanego);
- prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia dla tych, których niewątpliwie niesłusznie oskarżono (czyli posiadali status oskarżonego), a następnie postępowanie zakończono umorzeniem lub uniewinnieniem.

Ochrona przed niesłusznym zaangażowaniem w postępowanie karne powinna być bowiem pełna – nie tylko umożliwiać reagowanie w trakcie prowadzonego postępowania – ale także gwarantować dochodzenie roszczeń odszkodowawczych, gdy do niesłusznego oskarżenia lub długotrwałego utrzymywania statusu podejrzanego dojdzie. Obecny brak regulacji prowadzi do sytuacji, w której osoby niewinnie oskarżone pozostają bez realnej ochrony, nawet jeżeli poniosły poważne szkody — reputacyjne, zawodowe, materialne, moralne. Ponadto, rozszerzenie zakresu roszczeń odszkodowawczych z rozdziału 58 k.p.k. służyłoby nie tylko kompensacji, ale też funkcji prewencyjnej — skłaniałaby organy ścigania do ostrożniejszego, bardziej

⁴¹ Zob. postanowienie SN z 18.12.2024 r., I NSP 293/24, LEX nr 3814700. Zob. także: postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 stycznia 2018 r., III SPP 56/17; z 22 marca 2017 r., III SPP 7/17; z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005, Nr 23, poz. 384; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 120; z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 121; z 14 marca 2007 r., III SPP 3/07

odpowiedzialnego formułowania zarzutów. Jednocześnie proponowane rozwiązania nie wymagają tworzenia zupełnie nowej procedury — można by ją ukształtować analogicznie do istniejących roszczeń z tytułu niesłusznego aresztowania czy skazania. Z uwagi na możliwość dochodzenia tzw. roszczeń regresowych z art. 557 k.p.k.

Mając na uwadze powyższe, stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich⁴² zwracam się do Pana Ministra z prośbą o:

- 1.** Udzielenie informacji, czy i w jakim zakresie Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego podjęły działania w związku z wcześniejszymi wystąpieniami Rzecznika Praw Obywatelskich, w szczególności w zakresie odszkodowania i zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne utrzymywanie statusu podejrzanego oraz niesłuszne oskarżenie, a także o przedstawienie stanowiska Komisji bądź wyjaśnienie przyczyn braku tej opinii;
- 2.** Rozważenie potrzeby zainicjowania prac legislacyjnych zmierzających do:
 - a.** wprowadzenie do k.p.k. wyraźnego obowiązku sądu stosującego lub przedłużającego środek zapobiegawczy oraz rozpoznającego zażalenie na środek zapobiegawczy zastosowany przez prokuratora, badania prawidłowości kwalifikacji prawnej czynu zarzuconego podejrzanemu
 - b.** uzupełnienia art. 302 § 2 k.p.k. w kierunku jednoznacznego objęcia zażaleniem także zaniechań polegających na braku wydania rozstrzygnięcia co do wniosków strony zmierzających do merytorycznego zakończenia postępowania przygotowawczego, względnie
 - c.** wprowadzenia sądowej kontroli długotrwałej bezczynności postępowania przygotowawczego w fazie in personam, w szczególności poprzez umożliwienie wniesienia zażalenia do sądu apelacyjnego po upływie 6 miesięcy bez podejmowania czynności procesowych;
- 3.** Przedstawienie stanowiska Ministerstwa Sprawiedliwości co do potrzeby przeprowadzenia szerszej, systemowej reformy modelu postępowania przygotowawczego, tak aby zapewniał on efektywną realizację prawa do obrony, zasady równości broni stron postępowania, a tym samym realizował standard rzetelnego procesu w postępowaniu karnym.

⁴² Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 z późn. zm.).

Po dokonaniu analizy wskazanych w wystąpieniu problemów i rozważeniu zainicjowania działań legislacyjnych w tym zakresie, będę wdzięczny za poinformowanie mnie o stanowisku zajętym w przedstawionej materii.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

- Pan Poseł Marek Ast Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Sejmu RP (ePUAP);
- Pan Senator Krzysztof Kwiatkowski Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Senatu RP (ePUAP).